

Introduction of special knowledge about basic components and specific character of concertmaster-pianist's profession in choreography activity into study favours differential approach in solving problems connected with concertmaster's mastery formation. Results of the study enable extending knowledge degree and increase understanding of concertmaster's proficiency at choreography classes.

In the course of systemic investigation of concertmaster's activity as a pianist at choreography classes which successfully combine pedagogical, psychological, organizational and music mastery elements, the main idea is explicated with integrity and uniqueness of this phenomenon.

Key words: *proficiency, talent, personality's potential, technical endowments, virtuosity, concertmaster's activity, improvisational creativity, performance technique.*

УДК 373.5.016:62]:37.091

Вячеслав Люльченко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0002-6728-4744

Ларіса Суло

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0003-1137-828X

Ольга Орлова

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0003-4108-950X
DOI 10.24139/2312-5993/2022.01/086-094

ТЕХНІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена теоретичному дослідженню актуальності формування технічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технології під час здобуття вищої освіти першого рівня. Сформовану технічну компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технології можна вважати ідеальним результатом професійної підготовки, тобто у здобувача повноцінно опановані знання про конструкційні матеріали (характеристика, критерії, добування, способи обробки), сформовані вміння конструювати вироби, ураховуючи властивості матеріалів, здійснювати економічний обрахунок під час підбору матеріалів для проекту, вибору способу обробки конструкційних матеріалів із послідовністю технологічних операцій, використовувати вторинні матеріали та набуті творчі навички для праці під час професійної діяльності.

Ключові слова: *освітній процес, здобувач, учитель трудового навчання та технології, професійна компетентність, технічна компетентність.*

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта працює в напрямі пошуку вирішення проблеми ефективного формування компетентностей у здобувача освіти. Це викликано новим етапом розвитку освіти, що обумовлений переглядом та внесенням змін до змісту навчання в закладах загальної середньої освіти задля створення сприятливого освітнього середовища для розвитку задатків здобувачів загальної

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 1 (115)
середньої освіти, розширення спектру інтересів і позитивної зацікавленості в опануванні нового, що дозволить формувати певні життєві компетентності. Розвиток національної освіти в Україні спрямований на впровадження проєкту «Нова українська школа», який повною мірою дозволить створити такі умови освітнього процесу, за яких дитина зможе себе творчо проявити як особистість та сформувати ключові компетентності для динамічного об'єднання отриманих знань, сформованих умінь, набутих навичок для можливості по-іншому оцінювати погляди, цінності й особисті якості, що стане основою для успішної подальшої освітньої діяльності. Майбутній педагог повинен бути професіоналом своєї справи, мати сформовані компетентності, досвід та педагогічну майстерність, тобто бути готовим до формування ключових компетентностей у здобувача середньої освіти.

Актуальним на сьогодні є перегляд, а можливо, й переформатування процесу професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технології, що викликано особливою роллю розвитку нової української школи. Адже майбутній учитель трудового навчання та технології під час освітнього процесу в закладі вищої освіти повинен опанувати загальні та фундаментальні дисципліни, а результатом даної підготовки є засвоєння знань про різні галузі з установленням міжпредметних зв'язків. Результатом освітнього процесу стане опанування необхідних знань, умінь, навичок організації творчого процесу, сформований чіткий світогляд щодо діяльності в професійній сфері – тобто сформовані професійні компетентності. Отже, майбутній учитель трудового навчання та технології має педагогічні можливості формувати в здобувача середньої освіти компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технології з урахуванням нових вимог освіти в умовах нової української школи висвітлено в працях О. Корця, В. Сидоренка, В. Сташенка, С. Ткачука, О. Торубари, С. Ящука. Формування професійних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання та технології під час освітнього процесу в закладах вищої освіти схарактеризовано в працях Д. Кільдерова, В. Сташенка О. Федорової, В. Харламенко. Формулювання технічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технології із впровадженням міжпредметних зв'язків окреслено в працях М. Анісімова, М. Курача, І. Осіпова, С. Рябеця, В. Ягупова. Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує невирішеність проблеми формування

технічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технології як елемент готовності до формування компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій у здобувача під час освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Мета статті полягає в теоретичному огляді формування технічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технології, як елемент готовності до формування в здобувача середньої освіти компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети нами були використані теоретичні методи: конкретизація та узагальнення теоретичних понять із метою детального аналізу наукових досліджень; теоретичний аналіз, синтез, систематизація джерел із метою формування ключового поняття дослідження.

Перспективи розвитку освіти в Україні ставлять нові високі вимоги перед закладами вищої освіти, щодо освітнього процесу підготовки майбутніх педагогів до праці в закладах середньої освіти. Це зумовлено переходом на нову Українську школу, яка встановлює чіткі вимоги до здійснення якісної професійної підготовки майбутнього педагога. Успішна реалізація мети нової школи залежить від рівня професіоналізму, досвіду, компетентності й педагогічної майстерності майбутнього вчителя закладу середньої освіти.

Науковець О. Торубара зосереджує свою увагу на модернізації змісту освіти освітнього процесу підготовки майбутнього вчителя необхідну з виконанням завдань щодо формування ключових компетентностей у здобувачів освіти. У зв'язку з чим у професійній підготовці майбутніх учителів необхідно забезпечити їх готовність до реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі (Торубара, 2017, с. 421). Побудова освітнього процесу підготовки майбутнього вчителя в закладі вищої освіти повинна враховувати вирішення педагогічної проблеми щодо формування ключової технічної компетентності як елементу готовності вчителя трудового навчання та технологій до праці в закладах середньої освіти, а саме здійснювати діяльність щодо формування в учнів знань про конструкційні матеріалами та технології добування й обробку. Тут буде слухна позиція, що вимоги, які висуваються до технічної підготовки майбутніх фахівців, повинні містити більш широкий спектр і обсяг технічних та технологічних знань і навичок, рівня їх технічної освіти (Корець, 2014, с. 278).

Для визначення поняття технічної компетентності слід урахувати позицію науковця О. Коберника, що сформована компетентність – це

інтегрована особистісна якість людини, що формується на етапі навчання, остаточно оформлюється і розвивається під час практичної діяльності та забезпечує компетентнісний підхід до вирішення професійних завдань (Гедзик, 2017, с. 67). Дослідник В. Ягупов під поняттям компетентність розуміє певну теоретичну та практичну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну й суб'єктивну здатність із наявним позитивним ставленням і сформованими якостями особистості з відповідною їй готовністю до певного виду діяльності. А провідні характеристики компетентності – це багатогранність, багатокомпонентність, багатовимірність, надпредметність і міждисциплінарність, різнофункціональність та суб'єктність (Ягупов, 2007, с. 6).

Тлумачення поняття професійна компетентність полягає в розумінні значення професійного спрямування відповідно до професійної діяльності, зокрема дослідник І. Гушлевська дотримується позиції, що поняття «професійна компетентність» є важливим у педагогічній науці та освітній практиці (Гушлевська, 2004, с. 22). С. Скворцов використовує термін «професійна компетентність учителя», під яким розуміє особистісну властивість, що передує здатності до педагогічної діяльності, єдності теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення професійної діяльності та спроможності результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у професійній діяльності (Скворцова, 2009, с. 95). Науковець Т. Ціпан професійну компетентність учителя розглядає як результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога. Професійно компетентні вчителі успішно розв'язують завдання навчання й виховання, готують для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволені професією; досягають бажаних результатів у розвитку особистості учнів; усвідомлюють перспективу свого професійного розвитку; відкриті для постійного професійного навчання; збагачують досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активні в суспільстві; віддані педагогічній професії (Петренко, 2016, с. 327). На наш погляд, більш влучно охарактеризовують професійну компетентність майбутніх учителів трудового навчання та технологій дослідники О. Марущак та В. Король, а саме як інтегральну якість особистості, що включає загальнокультурні і професійні компетенції, тобто дозволяє результативно здійснювати свою професійну діяльність і творчо

самореалізуватися у професії за допомогою наявних знань, умінь, навичок і професійно особистісних якостей (Марущак, 2015, с. 66).

Дослідження науковців В. Ягупова та В. Свистунова дозволило чітко визначити структуру професійної компетентності майбутнього фахівця, яка включає загальнолюдську, загальнонаукову, загальнопрофесійну, функціональну, особистісну та фахову (технологічну) компетентності (Ягупов, 2007, с. 7).

Дослідник О. Федорова вказує на те, що для вчителя трудового навчання та технологій предметною компетенцією є технологічна компетенція як сукупність професійних і особистісних характеристик педагогів професійного навчання, а функції технологічної компетентності проявляються у взаємодії суб'єктів професійної діяльності, у різних формах організації навчального процесу (Федорова, 2021, с. 171). Дослідник О. Корець обґрунтовує, що формування базової технічної професійної компетентності в майбутніх учителів трудового навчання та технологій дозволить професійно оперувати знаннями про досягнення науки й техніки та здійснення практичної проектно-технічної діяльності відповідно до галузі освіти «Технології» (Корець, 2014, с. 278). Формування технологічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технології вказує на певний рівень готовності до виконання професійних обов'язків у закладах загальної середньої освіти. На практиці це може мати прояв практичної реалізації професійної підготовленості фахівця, що стане запорукою особистісно-професійного розвитку учнів, оволодіння управлінськими, педагогічними, проектними, соціальними знаннями, вміннями, нормами й цінностями, а також способами здійснення управлінсько-педагогічної, проектно-технологічної діяльності та формування соціальної взаємодії (Федорова, 2021, с. 172).

Отже, здійснивши аналіз наукових досліджень щодо успішного формування технологічної компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання і технології під час освітнього процесу в закладі вищої освіти, необхідно впровадити ефективні педагогічні форми та методи, створити навчально-методичну базу, реалізувати потенціал науково-педагогічного складу закладу вищої освіти, здійснювати мотивацію освітньої діяльності, формувати систему знань, умінь і навичок у процесі підготовки й створення сприятливої психолого-педагогічної атмосфери.

Особливо необхідно врахувати особливості проведення реформи освіти, зокрема переходу закладів загальної середньої

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 1 (115)

освіти до Нової української школи, що передбачає формування в здобувачів середньої освіти ключових компетентностей, як-от: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність та підприємливість і фінансова грамотність. Розроблено колективом авторів на чолі з науковцем А.Терещуком модельну навчальну програму «Технології 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти, яка містить такі навчальні модулі, як «Основи дизайну та конструювання», «Основи технологій та конструкційних матеріалів» та «Мій побут». Їх опанування повною мірою дозволить сформувати в учнів ключові компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій. Стає зрозумілим, що формувати вказані компетентності у здобувача загальної середньої освіти має підготовлений майбутній учитель трудового навчання та технологій.

Дослідження С.Рябеця та Н.Крамаренко демонструють, що міжпредметні зв'язки забезпечують упорядкованість, систематичність і широке узагальнення знань, спрямованість на конкретний фах, зокрема підготовку фахівців зі спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Можемо констатувати, що міжпредметна інтеграція зв'язків між дисциплінами під час освітнього процесу в закладі вищої освіти дозволяє розвивати у здобувача освіти допитливість, пошук і спостережливість, уміння досліджувати, формулювати нові ідеї, робити висновки та стимулювати до детального пізнання навколишнього світу, а результатом даного педагогічного підходу є формування компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій (Рябець, 2021, с. 257).

Поняття технічна компетентність учителя трудового навчання та технології включає опановані знання, сформовані вміння та набуті навички. А сутність поняття технологічної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технології з урахуванням вимог Нової української школи полягає в набутті знань про існуючі конструкційні матеріали та їх властивості (технологічні, механічні, фізичні, гігієнічні) і можливість використання, технології добування та процеси обробки (ручний, механічний). Засвоєння знань передуює формуванню вмінь добирати конструкційні матеріали, ураховуючи їх властивості та

критерії, конструювати вироби, урахувуючи особливості матеріалів, здійснювати економічний обрахунок під час підбору матеріалів для проекту, обирати способи обробки конструкційних матеріалів із послідовністю технологічних операцій, використовувати вторинні матеріали й застосовувати творчі здібності під час освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Проведений аналіз фахових дисциплін 014.10 Середня освіта (Трудове навчання і технології) першого рівня вищої освіти (бакалавр) дозволив з'ясувати послідовність формування технологічної компетентності, що пов'язано з певною наступністю отримання технічних та педагогічних знань, формуванням зв'язку між технічними елементами ефективного формування компетентності. Упровадження міждисциплінарного та міжпредметного зв'язку між дисциплінами «Основи теорії технологічної освіти», «Вища математика», «Загальна фізика», «Геометричні основи проектування», «Методика трудового навчання», «Основи економічної діяльності та підприємництва», «Технологічний практикум», «Електротехніка», «Основи виробництва», «Матеріалознавство та обробка конструкційних матеріалів», «Теоретична і прикладна механіка» тощо продемонструвало, що поетапне освоєння матеріалу дисциплін із акцентом на технічні знання дозволяє повною мірою формувати технологічну компетентність.

Висновки. Здійснивши теоретичний аналіз процесу підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технології, нам вдалося з'ясувати, що освітній процес закладу вищої освіти передбачає формування професійних компетентностей, але враховуючи нові виклики розвитку суспільства, акцент необхідно робити на формуванні саме технічної компетентності. Технічна компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технології передбачає об'єднання всіх компонентів професійно-педагогічної системи з використанням міжпредметного підходу, що дозволить сформувати технічні знання, уміння й оволодіти технологічними навичками та позитивною мотивацією до здійснення даної професійної діяльності. Специфіка підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технології дозволяє повною мірою формувати компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій у здобувача освіти під час освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов ефективного формування технічної компетентності в майбутнього вчителя

ЛІТЕРАТУРА

- Гушлевська, І. (2004). Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Шлях освіти*, 3, 22-24 (Gushlevska, I. (2004). The concept of competence in domestic and foreign pedagogy. *The Path of Education*, 3, 22-24).
- Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: колективна монографія (2017). Заг. ред.: А. М. Гедзик. Умань: «Сочінський М. М.» (*Competence approach in the training of future teachers of technology: a collective monograph* (2017). Ed. by A. M. Gedzik. Uman: "Sochinsky M.M.").
- Корець, О. М. (2014). Роль фізико-математичних дисциплін у формуванні технічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*, 20, 277-279 (Korets, O. M. (2014) The role of physical and mathematical disciplines in the formation of technical competence of future teachers of technology. *Collection of scientific works of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivana Ogienko*, 20, 277-279).
- Марущак, О. В. (2015) Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. *Наукові записки*, 7, 88-92 (Marushchak, O. V. (2015). Formation of professional competence of the future teacher of technologies. *Scientific Notes*, 7, 88-92).
- Петренко, О. В. (2016) Професійна компетентність сучасного вчителя. *Збірник наукових праць РДГУ*, 3, 327 (Petrenko, O. V. (2016) Professional competence of a modern teacher. *Collection of scientific works of RDGU*, 3, 327).
- Рябець, С. І. (2021). Про один з підходів визначення міжпредметних зв'язків як засобу формування у студентів компетентності в галузі природничих наук, техніці і технологіях. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 30, 251-261 (Riabets, S. I. (2021). On one of the approaches to the definition of interdisciplinary links as a means of forming students' competence in the field of natural sciences, engineering and technology. *Pedagogical education: theory and practice*, 30, 251-261).
- Скворцова, С.О. (2009).. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта*, 4, 93-96 (Skvortsova, S.O. (2009). Teacher's professional competence: the meaning of the concept. *Science and Education*, 4, 93-96).
- Торубара, О. М. (2017). Особливості професійної підготовки майбутніх учителів в умовах сьогодення. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 15, 418-425 (Torubara, O.M. (2017). Features of professional training of future teachers in today's conditions. *Problems of modern teacher training: coll. of scient. works of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychna*, 15, 418-425).
- Федорова, О. В. (2021). Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. *The VIII International Science Conference "Problems and tasks of modernity and approaches to their solution", Tokyo, Japan*, 169-173 (Fedorova, O. V. (2021). Technological competence as a subject competence of a teacher of labor education and technology. *The VIII International Science Conference "Problems and tasks of modernity and approaches to their solution", Tokyo, Japan*, 169-173).

Ягупов, В. В. (2012). *Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх фахівців, які формуються у системі професійно-технічної освіти.* Режим доступу: <https://core.ac.uk/reader/32309500> (Yagupov, V. V. (2012). *Leading methodological characteristics of the main types of competence of future specialists, which are formed in the system of vocational education.* Retrieved from: <https://core.ac.uk/reader/32309500>).

Ягупов, В. В. (2007). Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА*, 71, 3-8 (Yagupov, V. V. (2007). Competence approach to training in higher education. *Scientific Notes of NaUKMA*, 71, 3-8).

SUMMARY

Liulchenko Viacheslav, Larysa Suslo, Orlova Olha. Technical competence of the future teacher of labor education and technology as a basis of preparedness for professional activity.

The article is devoted to the theoretical study of the relevance of the formation of technical competence in the future teacher of labor training and technology during the first stage of higher education. The formed technical competence of the future teacher of labor training and technology can be considered as an ideal result of professional training, i.e. the applicant has fully mastered knowledge of construction materials (characteristics, criteria, extraction, processing methods), formed skills to design products taking into account the properties of materials, to make economic calculations when selecting materials for the project, choosing the method of processing construction materials with a sequence of technological operations, use secondary materials and acquired creative skills for work during professional activities.

Modern higher education works in the direction of finding a solution to the problem of effective formation of competencies in the applicant. This is due to a new stage in the development of education, reviewing and amending the content of education in secondary education institutions to create a favorable educational environment for the development of secondary education, expanding the range of interests and positive interest in learning new things that will form certain life competencies. The national development of education in Ukraine is aimed at implementing the project "New Ukrainian School", which will fully create conditions for the educational process in which children can express themselves creatively as individuals and form key competencies for dynamic integration of knowledge, skills, acquired skills to be able to evaluate other views, values and personal qualities, which will be the basis for successful further educational activities. The future teacher must be a professional in his field, have developed competencies, experience and pedagogical skills, i.e. be ready to form key competencies in the applicant for secondary education.

Key words: educational process, applicant, teacher of labor training and technology, professional competence, technical competence.